

Hoogbegaafd zijn, een belemmering?

Het risico van onopgemerkt talent.

Dit artikel gaat over Tessel. Haar leerkrachten twijfelen aan haar intelligentie en motivatie. Maar haar ouders kennen haar juist als een leergierig meisje. Uit het verhaal over Tessel blijkt hoe belangrijk het is dat het team een onderzoekende houding heeft en de dialoog met ouders aangaat. Het team is zich meer bewust geworden hoe belangrijk 'waarnemen en begrijpen' is binnen hun handelingsgerichte werkwijze.

In groep 1 en 2 van juf Suze zit in april 2013 Tessel, een oudste kleuter die zich ontwikkelt naar verwachting. Zij heeft belangstelling voor leren lezen.

In het groepsoverzicht van Suze staat over Tessel:

Belemmerend	Stimulerend
Botst regelmatig met Iris, is dan heel verdrietig en wil niks meer.	Knutselt en bouwt graag – heeft creatieve ideeën. Speelt graag buiten, weet veel over de natuur. Motorisch goed ontwikkeld, fijne motoriek. Kent veel letters, wil graag leren lezen. Groot rechtvaardigheidsgevoel.

Tegen het einde van het schooljaar onderneemt Suze met een groepje kinderen, waarbij ook Tessel, leesactiviteiten.

Ze start met het benoemen van de letters die de kinderen uit hun eigen naam al kennen.

Tessel begint enthousiast, ontdekt al snel dat het schrijven van de letters er ook bij hoort en dat dit haar veel moeite kost. Al snel verliest zij haar motivatie om

verder te leren lezen en wil geen enkele activiteit meer doen die daar een relatie mee heeft.

Suzes conclusie vanuit deze waarnemingen: "Tessel is nog niet toe aan het leesproces". Zij maakt zich geen zorgen, dat komt wel goed in groep 3.

Met deze conclusie stopt haar denken. Te snel, zo zal blijken.

Het is januari 2015

In de koffiekamer hoort Suze van haar collega in groep 4 dat er bij Tessel een intelligentieonderzoek is afgenomen. Haar collega merkte dat het lezen nog moeizaam ging en dat Tessel op de medio toetsen van lezen en rekenen laag scoorde. Daarnaast is Tessel niet meer gemotiveerd om naar school te gaan. In gesprek met de ouders van Tessel bleek dat zij zich niet herkennen in het geschetste beeld van Tessel. In de thuissituatie is Tessel juist leergierig en geïnteresseerd in het "berekenen" van de hoeveelheid zand die nodig is in de zandbak en het inschatten van hoogtes van bomen in het parkje.

De verschillende waarnemingen van ouders en school leiden tot een nader onderzoek om een beter beeld van Tessel te krijgen én te begrijpen wat nodig is om een passender aanbod voor Tessel te realiseren. Uit het onderzoek blijkt dat Tessel een harmonisch IQ heeft van 135: een verrassende uitslag!

Tessel is voor het team van Suze aanleiding om zich te verdiepen in het signaleren van hoogbegaafde leerlingen. Het team is zich ervan bewust dat zij vanuit onwetendheid over hoogbegaafdheid te snel verkeerde conclusies trekt naar aanleiding van observaties. Uitkomst: Opnieuw stilstaan bij waarnemen en begrijpen dus!

Het levert de school de volgende aanpassingen op om hun handelen beter af te stemmen op de onderwijsbehoeften:

1. Om vanaf de start een completer beeld te krijgen van leerlingen laten we ouders een vragenlijst invullen (onderdeel van het signaleringsinstrument hoogbegaafdheid).
2. Voorafgaand aan de eerste schooldag heeft de leerkracht een intakegesprek met ouders aan de hand van deze vragenlijst. Tijdens dit gesprek wordt het groepsoverzicht samen met ouders ingevuld.
3. Hierbij wordt stilgestaan bij de onderwerpen: interesses, taalontwikkeling, creativiteit, initiatiefrijk, eigen opvattingen en sociale vaardigheden.
4. Deze onderwerpen geven een goed beeld van een

leerling en maken je alert of er sprake kan zijn van een ontwikkelingsvoorsprong of hoogbegaafdheid.

5. Jaarlijks invullen van een signaleringsinstrument in combinatie met de eigen waarnemingen van leerkrachten.
6. Samen fungeert dit als een breed vangnet en voorkomt dat de begaafdheid van kinderen onopgemerkt blijft of verkeerd begrepen wordt.
7. Wanneer er mogelijk sprake is van hoogbegaafdheid zijn we alert op andere onderwijsbehoeften. Denk hierbij aan dat de leerling:
 - a. wil weten aan welke eisen het werk moet voldoen en dat dit gecontroleerd wordt;
 - b. structureel uitdagend werk krijgt in plaats van 'extra werk' als sluitstuk na het reguliere werk;
 - c. zicht nodig heeft op de doelen en het gehele kader.

Wanneer er afgestemd wordt op deze onderwijsbehoeften voorkomen we mogelijk onderpresteren en motivatieverlies voor school zoals bij Tessel.

April 2015: De huidige groep 1/2 van Suze

Zij heeft wederom een groepje belangstellende lezers. In dit groepje zit Rik die vermoedelijk hoogbegaafd is.

In het groepsoverzicht staat over Rik:

Belemmerend	Stimulerend
Doet niet graag mee met knutselactiviteiten, is ontevreden over wat hij maakt. Is gefrustreerd als taak niet in een keer lukt. Moeite met doorzetten bij een moeilijke taak. Maakt zich zorgen over de wereldvrede.	Grote woordenschat, kan goed uitleggen wat hij wil. Weet veel, kijkt naar jeugdjournaal, vertelt hier veel over. Is heel creatief met bouw- en constructiemateriaal. Organiseerde een "lege flessen actie" om geld in te zamelen voor Nepal.

Suze heeft met een groepje leerlingen een gesprek over leren. Ze maakt ze bewust welke inzet nodig is om te leren lezen.

Zij staat stil bij de volgende onderwerpen:

- Wat is leren? Wat heb je allemaal al geleerd? Moest je oefenen voordat je het geleerd had?
- Wat is lezen en waarom is dat belangrijk? Wat betekent het als je kunt lezen?
- Wat is de samenhang tussen lezen en schrijven? Hoe is schrift opgebouwd?
- Wat willen ze kunnen lezen? Hoe lang denken ze dat het duurt voordat ze dat kunnen?
- Uit welke onderdelen bestaat het leesproces? Denk aan: alfabet, opbouw van woorden (mkm, kkm, mmkmm) verschillende uitspraak van letters.

Terugkijkend is het team van Suze blij dat ze zich in de onderwijsbehoeften van deze leerlingen hebben verdiept. Het lukt hen nu om eerder hoogbegaafde leerlingen te (h)erkennen, hierop hun werkwijze af te stemmen én passender onderwijs te bieden. De school heeft geleerd om gedrag anders te interpreteren. Ze nemen nu minder gebruikelijke maatregelen. Instromende jongste kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong sluiten direct aan bij groep 2. Voor het kind biedt dit duidelijkheid aan welke eisen het werk moet voldoen. De leerkracht kan meteen goed observeren hoe de leerling op dit aanbod reageert en of er inderdaad sprake is van een ontwikkelingsvoorsprong. Ook de intensievere samenwerking met ouders vanaf de

start van de schoolloopbaan van de leerling blijkt zeer vruchtbaar te zijn:

Door samen met de ouders in het groepsoverzicht te beschrijven wat hun kind nodig heeft om zich goed te kunnen ontwikkelen voelen ouders zich serieus genomen én krijgen ouders een blik op de handelingsgerichte werkwijze van de school.

Auteurs (v.l.n.r.):

Jet Barendrecht, Corrine Bleecke, Marianne Soeters